

*De pedagogische dimensie van
risicovol spelen*

*The pedagogical dimension of risky
play*

*Risicovol Spelen Congres
Utrecht, 23 mei 2025*

*Dr Martin van Rooijen, pedagoog en
onderzoeker*

Risky Play – Risicovol Spelen?

- Of: avontuurlijk spelen, uitdagend spelen, stoer spelen
- Of: moedig spelen (Luc Stevens) risicorijk spelen (Micha de Winter) children's risk-taking in play (Meynell Walter)
- Ellen Sandseter (2016), de pionier van risky play onderzoek,: “met ‘risky’ begrijpen we meteen wat we er echt mee bedoelen, wel in een speelse en veilige context”
- Onderscheid tussen risico en gevaar

Een pedagogische benadering van risico

Percepties van Risico

- risico als negatief: bedreiging/gevaar

Versus

- risico als positief: om aan te gaan t.b.v. de zelfbeschikking van het kind

Een pedagogische benadering van spelen

- Spelen als intrinsiek waardevol (spelen om te spelen)

versus

- Spelen als ontwikkelingsmodel (spelen om te leren).
- (Risicovol) spelen als drang, noodzaak, als vanzelf

De meerwaarde van risico

- Trainen van **risico-competentie** om zichzelf te beschermen (Lavrysen et al., 2017)
- Stimuleert de **veerkracht** en **weerbaarheid** (Gill, 2007)
- Vergroot het **zelfvertrouwen** (Lester & Russell, 2008)
- vergroot **creativiteit**, leert kinderen hun grenzen verkennen en hun **kwaliteiten** ontdekken (Tovey, 2011)
- komt ten goede aan hun toekomstig leven als een **autonome en competente** volwassene (Ungar, 2007/2008).
- Angststoornissen komen meer voor bij kinderen die niet geleerd hebben risicovolle uitdagingen aan te gaan (Sandseter & Kennair, 2011).

Right to Play concerns

GC 17 (2013): Balancing risk and safety (1)

- Kinderen hebben het recht om te spelen (artikel 31, United Nations Convention on the rights of the child, 1989)
- **Fears** over the physical and human risks to which children are exposed within their local environments are leading, in some parts of the world, to increasing levels of monitoring and surveillance, with consequent **constraints on their freedom to play** and opportunities for recreation.
- Some degree of **risk and challenge is integral to play** and recreational activities and is a necessary component of the benefits of these activities.

Janusz Korczak (1878 – 1942)

- ‘Het recht van het kind op zijn eigen dood.’
- ‘Uit angst dat de dood het kind uit ons leven wegrukt, ontnemen wij het kind het recht om te leven.’

Korczak's ideeën over risicovol spelen

Perspectief van het kind:

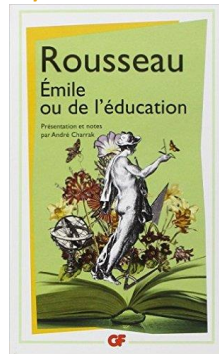
[Every child has the right to] respect for the setbacks and tears! Not only a torn stocking, but a scratched knee; not only a broken glass, but a cut on the finger and a bruise and a bump that are painful (Korczak, 1929/2009, p. 35).

Perspectief van de opvoeder:

An educator anxious to avoid any unpleasant surprise, who does not want to be responsible for things that may happen, is a tyrant for children (Korczak, 2012, p. 104).

Rousseau: Émile ou de l'éducation (1762)

- the importance of children learning from their own experience
- 'negative parenting': 'a parent doing nothing in essence creates a miracle of education'

Gert Biesta

- Persoonsvorming: wat opvoeders doen om kinderen uit te dagen en te ondersteunen hun eigen leven te leiden
- Het gaat erom dat we kinderen in de positie stellen verantwoordelijkheid te nemen voor de vragen die op hen afkomen
- Hiermee worden zij zich bewust van hun autonomie, het kind wil en kan verantwoordelijk zijn voor het eigen handelen

Perspectief van het kind

Influencing factors on children's practices towards risk-taking in their play

Kinderen weten wat zij nodig hebben

Een sterk verlangen om hun grenzen te verleggen en risico's aan te gaan:

- *Het is prima als er iets fout gaat*
- *We mogen niet ruig spelen, maar dat vinden we juist zo leuk, ik wil juist een bult, ha ha*

Wat hebben kinderen van hun begeleiders nodig:

- *Dat we meer vertrouwen krijgen, we willen gewoon zo veel meer*
- *Ik wil gewoon dat ze ons met rust laten*

Perspectief van het kind

Self-determination theory, Decy & Ryan (1985)
3 psychologische basisbehoeften

Autonomie

*That we think
ourselves if it will
succeed, and have
freedom to do this.*

Competentie

*It is scary, but then
I just do it anyway*

Relatie

*They must stay and
watch, but that it is
okay what we are
doing.*

Perspectief relatie kind - opvoeder

De mentale checklist bij het aangaan van risicovol spelen (Van Rooijen, 2014)

- **Mogen, mag ik?** Kinderen bedenken of wat zij gaan doen 'mag' van hun ouders of begeleiders.
- **Willen, wil ik het?** Een kind vraagt zich af of het leuk, spannend, uitdagend genoeg is.
- **Durven, durf ik?** Als laatste bedenken zij of ze het durven of niet. Dit is hun eigen keuze of ze worden aangemoedigd door het kijken naar andere kinderen.
- **Doen, ik ga het doen!** Na deze laatste 'drempel' gaat het kind het risico aan.

UvH UNIVERSITY OF HUMANISTIC STUDIES Eigen houding: Pedagogische sensitiviteit

- Ontvankelijk voor het perspectief, motieven, gevoelens en behoeften van het kind.
- M.a.w.: het goede doen, op het juiste moment, bij dít kind.
- Pedagogische sensitiviteit manifesteert zich door terughoudendheid (het kind te laten zijn). (Van Manen, 1990).

UvH UNIVERSITY OF HUMANISTIC STUDIES Risk and our pedagogical relation to children

- zorgvuldige observatie
- je afvragen welke benadering dit kind nodig heeft
- zien wat het kind al kan
- zorgen voor uitdaging
- weten wanneer het kind alleen te laten (Smith, 1998)

UvH UNIVERSITY OF HUMANISTIC STUDIES De 'Playwork' benadering

- 'Play is the business of children themselves' (Lambert, 1974)
- *Adulteration*: Het spelen niet **'vergrotemensen'**
- *Containment*: terughoudendheid, **'actief niets doen'**
Het moeilijkste is om te proberen niets te doen. Steeds opnieuw doen er zich situaties voor waarbij het veel eenvoudiger is om in te grijpen en een paar opdrachten uit te delen. (Lambert 1974)
- *Environmental modification*: uitdaging en nieuw

UvH UNIVERSITY OF HUMANISTIC STUDIES Een Pedagogische Playwork Visie

- De Fort Luna AvonturenSpeeltuin/ Rommelspeeltuin is uniek in Nederland en biedt een nieuwe benadering op het vrij en avontuurlijk spelen van kinderen.
- Kinderen krijgen de gelegenheid om op hun eigen manier te spelen, avonturen te beleven en uitdagingen aan te gaan.

Een Pedagogische Speelwerk Visie

Autonomie

- We geven kinderen de tijd en ruimte om hun eigen initiatieven te ontplooiën en zijn er voor hulp en ondersteuning als zij dit nodig hebben.

Een Pedagogische Speelwerk Visie

Competentie

- We gaan ervan uit dat kinderen veel zelf willen en ook kunnen en hierbij hun grenzen verkennen en verleggen, wij zorgen voor speelmogelijkheden en nieuwe uitdagingen

Een Pedagogische Speelwerk Visie

Relatie

- We zien het belang dat kinderen met elkaar samen plannen bedenken en uitvoeren, en zo nieuwe vrienden maken
- Wij geven hen het vertrouwen dat zij zelf keuzes kunnen maken en zelfverantwoordelijk zijn
- en omgekeerd dat zij kunnen vertrouwen op ons en weten dat wij er voor hen zijn als het nodig is

Een Pedagogische Methodiek: de dagelijkse paktijk

- De speelwerkers zijn op de achtergrond en geven de kinderen de tijd en ruimte om hun eigen (speel)plannen te verwezenlijken.
- De speelwerker observeert en maakt voortdurende afwegingen over de veiligheid en grijpt in bij gevaarlijke situaties.
- De speelwerker is altijd beschikbaar en benaderbaar voor de kinderen voor vragen en hulp.
- Bij eventuele conflicten tussen kinderen weegt de speelwerker af of een interventie nodig is, met het uitgangspunt dat sociale risico's ook bij het spelen horen.

Een Pedagogische Methodiek Reflectieve praktijk

- Dit betekent dat zij voor, tijdens en na het werk met de kinderen zich bewust zijn van hun rol en deze overwegen, en met collega's bespreken: 'wat zou jij doen?'.
- Hiermee worden eigen overtuigingen, meningen, normen en waarden, oordelen, vanzelfsprekenheden etc. aan de orde gesteld.

Speelwerk voor alle opvoeders?

- Voor pedagogisch professionals, van basisscholen, kinderopvang, speciaal onderwijs, kinderwerkers, en ouders.
- Zij zijn vaak te betrokken bij het spelen van kinderen, meer controlerend dan ondersteunend.
- Bevorderen dat opvoeders de waarde van vrij spelen en zelfsturing voor kinderen begrijpen.
- Opvoeders helpen dat zij zelf de principes van vrij spelen en speelwerk ontdekken (Hart, 2017).